

Керівник закладу має оцінити власну цифрову компетентність та розвивати її для розуміння використання цифрових технологій для управління та організації освітньої діяльності.

Отже, ключовим завданням закладу освіти є забезпечення якості освіти, що реалізується шляхом налагодження якісного освітнього та управлінського процесів. Реалізуючи положення Державного стандарту базової середньої освіти необхідно створювати сучасний, розвивальний, інклюзивний, мотивуючий до навчання освітній простір, важливою складовою якого є цифровізація освітнього процесу та управлінської діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абетка для директора. URL: <https://bit.ly/2YDTeXJ>
2. Афанасьєва Т., Бабко Т., Гревцева Є., Кравченко Т. Особливості управлінської діяльності в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти. URL: <https://bit.ly/3ol9KOp> (дата звернення 01.06.2023).
3. Бичко Г., Терещенко В. Навчальні втрати: сутність, причини, наслідки та шляхи подолання. Український центр оцінювання якості освіти, 2023. 31 с. URL: <https://bit.ly/3p9PFr5>
4. Закон України «Про освіту» № 2145-VIII від 05.09.17 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення 01.06.2023).
5. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.20 р. № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20> (дата звернення 01.06.2023).

6. Інформація Черкаської обласної військової адміністрації для Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій. URL: <https://bit.ly/3p9PFr5>

7. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : розпорядження КМУ від 14.12.2016 № 988-р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-p> (дата звернення 01.06.2023).

8. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України. №898 від 30.09.20 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення 01.06.2023).

9. Про затвердження професійного стандарту «Керівник (директор) закладу загальної середньої освіти»: Наказ Мінекономіки України від 17.09.2021 №568-21. URL: <https://bit.ly/3zyhrA1>

10. Рекомендації слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій з теми «Освітні втрати й освітні розриви на рівні загальної середньої освіти: вимірювання та механізми подолання»: Рішення Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій, протокол №122 від 07.06.2023 р. URL: <https://bit.ly/449jWoH>

11. Хмелевська О.М. Освітні ризики у контексті людського розвитку. Демографія та соціальна економіка, 2016, № 3 (28). URL: <https://bit.ly/3XldlVS>

12. Черненко Н.М. Аналіз та класифікація вірогідних ризиків у галузі освіти. *Наука і освіта* №7. 2014. С. 179-183. URL: <https://bit.ly/43SgyPn>

Л.Н. Добровольська,

завідувач відділу початкової освіти комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»;

В.М. Кириленко,

методист відділу початкової освіти комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У НОВОМУ НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ

Закінчився 2022-2023 навчальний рік. Рік, який щоранку розпочинався з перегляду новин: що там на фронті? Окрім дзвінків на урок і з уроку, навчання періодично супроводжувалося моторошним виттям сирен повітряної тривоги. Але освітяни вистояли, з честю пройшли усі випробування: очне, дистанційне, змішане навчання, перехід з учнівством в укриття, проведення уроків чи організація занять в укриттях тощо. Разом проводжали на фронт бійців, оплакували тих, хто загинув. У вільний від роботи час – виготовлення маскувальних сіток, плетіння теплих шарпеток, приготування сухих сумішей, смаколиків тощо. Виклики не зломали наше учительство, а, навпаки, загартували, зміцнили, здружили.

Свого часу відомий німецький філософ Фрідріх Ніцше писав: «Те, що нас не вбиває, робить нас сильнішим». Так саме протягом цього непростого навчального року наші педагоги довели, що вони справжні творчі особистості. Про це свідчать роботи, представлені на обласному конкурсі на кращий електронний освітній ресурс та обласній виставці-конкурсі «Нова українська

школа Черкащини». Вітаємо всіх! Ми горді тим, що маємо прекрасну когорту учителів початкових класів, які успішно пройшли сертифікацію педагогічних працівників, продемонструвавши свої знання і високу професійну компетентність.

У цьому році ми маємо величезну вагому перемогу, яку принесла Черкаській області **Наталія Володимирівна Маценко**, учитель початкових класів Навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3 – колегіум» Смілянської міської ради Черкаської області, яка у нелегкій боротьбі виборола перемогу і зайняла ПЕРШЕ місце у всеукраїнському конкурсі «Учитель року – 2023». Вітаємо переможницю і дякуємо за її професіоналізм і майстерність. До речі, Наталія Володимирівна у цьому році також успішно пройшла сертифікацію педагогічних працівників.

Попереду новий навчальний рік. Організація освітньої діяльності у 1-4-х класах закладів загальної середньої освіти у 2023/2024 навчальному році здійснюватиметься відповідно до таких документів:

Закон України від 05.09.2017 №2145-VIII «Про освіту»
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

Закон України «Про повну загальну середню освіту»
(прийнятий Верховною Радою України 16.01.2020)
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>;

Державний стандарт початкової освіти (затверджено постановою Кабінету Міністрів України 21 лютого 2018 р. № 87 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 688). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF>.

Заклади освіти можуть використовувати типові (затверджені Міністерством освіти і науки України) або інші (затверджені Державним органом якості освіти України) освітні програми.

Наголошуємо, що режим роботи закладу загальної середньої освіти визначається закладом освіти на основі **Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти** [3].

Основними напрямками діяльності педагогічних працівників початкової школи мають бути:

1. Створення безпечних комфортних умов для здійснення освітнього процесу, використовуючи очне чи змішане навчання. Застосування відповідних ігор під час перебування дітей в укритті. Рекомендуємо використовувати ігрові активності, розроблені організацією «RIGHT TO PLAY», яка допомагає дітям у найскладніших і найнебезпечніших місцях на Землі отримувати освіту, розвиватися та зцілює дитячі душі, травмовані війною. Даний проєкт здійснено за підтримки The LEGO Foundation. Зазначений збірник представлено у кластері «Методичний барометр початкової освіти» на сайті інституту. Завантажити його можна за посиланням: <https://cutt.ly/Qwee8YfC>

2. Турбота про власне благополуччя та благополуччя дітей, адже кожна дитина має відчувати себе захищеною. Психосоціальна підтримка розвитку і навчання учнів/учениць в умовах надзвичайних ситуацій є одним із провідних завдань діяльності педагогічних працівників. Використання рутин (щоденних практичних дій), дотримання режиму дня, розкладу уроків, правил класу, ігрових активностей тощо сприяє створенню позитивного соціально-інтерактивного середовища, у якому діти почувають себе безпечно і захищено.

Проведення ранкових (денних) зустрічей перед початком уроків (10-15 хвилин) забезпечує позитивну доброзичливу атмосферу, формує почуття приналежності до класної спільноти, розвиває у молодших школярів навчальні та соціальні навички, поєднуючи емоційний, інтелектуальний та соціальний розвиток кожної дитини. На таких заняттях діти можуть поділитися своїми думками, враженнями, ідеями, відкриттями, переживаннями, що дуже важливо під час війни. Педагог у цей час, спостерігаючи за учнями/ученицями, помічає найменші зміни у поведінці, спілкуванні дітей, що може свідчити про переживання ними стресу або певних життєвих труднощів. Такі діти потребують негайної психосоціальної підтримки педагогів (практичних психологів) у подоланні негарздів.

3. Організація якісного освітнього процесу, визначення та подолання освітніх втрат, формування і розвиток компетентностей молодших школярів.

Дослідження доводять: перші роки навчання в школі мають величезний вплив на інтелектуальний розвиток людини, на її вміння навчатися та надбання інших м'яких навичок. Використання дидактичних ігор на уроках забезпечує умови для кращого засвоєння і закріплення навчального матеріалу, розвитку пізнавального інтересу.

З чого ж варто розпочати новий навчальний рік? Оскільки 2022-2023 навчальний рік проходить у складних умовах війни, важливо діагностувати стан засвоєння

навчального матеріалу за попередній рік навчання учнями/ученицями 2-4-х класів та готовності до навчання учнів 1-х класів. Звичайно, не потрібно у перші ж дні навчання писати діагностувальні роботи впродовж цілого уроку. Спочатку варто організувати цікаве повторення вивченого матеріалу, наприклад роботу над проєктом, проведення квестів, виконання цікавих захопливих завдань тощо, під час яких учнівство швидко відновить отримані раніше знання, уміння і навички.

Завдання 1.

За окремими фрагментами склади прислів'я (для учнів 3-го класу).

Алгоритм

1. Обчисли значення виразів.
2. Розташуй по порядку цифри одержаних виразів.
3. Розмісти відповідно фрагменти і прочитай

прислів'я

Зразок.

1) <i>не</i>	2) <i>носити</i>	3) <i>за</i>
4) <i>того</i>	5) <i>чого</i>	
6) <i>навчився</i> ,	7) <i>плечима</i>	

$$35 : 7 = \quad 28 + 36 = \quad 91 - 54 = \quad 3 * 4 =$$

Алгоритм виконання:

1. Обчислюємо вирази.

$$35 : 7 = 5 \quad 28 + 36 = 64$$

$$91 - 54 = 37 \quad 3 * 4 = 12$$

2. Розташовуємо по порядку цифри одержаних виразів.

$$5 \quad 64 \quad 37 \quad 12$$

$$5 \quad 6 \quad 4 \quad 3 \quad 7 \quad 1 \quad 2$$

3. Розміщуємо відповідно фрагменти.

Відповідь. **Чого навчився, того за плечима не носить.**

Вирази для обчислення потрібно підбирати відповідно до програми попереднього класу. Наприклад, це для розшифрування вказаного вище прислів'я для учнів/учениць 2-го класу можна запропонувати такі вирази:

$$25 - 5 = \quad 60 + 4 = \quad 10 - 7 = \quad 4 + 3 = \quad 13 - 1 =$$

а для учнів 4-го класу:

$$100 : 20 = \quad 32 * 2 = \quad 74 : 2 = \quad 354 - 342 =$$

Завдання 2.

Виконай обчислення. Результат кожного виразу допоможе знайти букви шуканих слів.

МАТЕРІАЛ							
1	2	3	4	5	6	7	8
12 : 4 = ?	10 : 10 = ?	4 * 2 = ?	48 : 6 = ?				
28 : 7 = ?	20 : 5 = ?	36 : 6 = ?	6 : 3 = ?				
9 : 9 = ?	18 : 6 = ?	25 : 5 = ?	8 : 8 = ?				
16 : 8 = ?	21 : 7 = ?	20 : 10 = ?	35 : 5 = ?				

Алгоритм виконання:

МАТЕРІАЛ							
1	2	3	4	5	6	7	8
12 : 4 = 3 (Т)	10 : 10 = 1 (М)	4 * 2 = 8 (Л)	48 : 6 = 8 (Л)				
28 : 7 = 4 (Е)	20 : 5 = 4 (Е)	36 : 6 = 6 (1)	6 : 3 = 2 (А)				
9 : 9 = 1 (М)	18 : 6 = 3 (Т)	25 : 5 = 5 (Р)	8 : 8 = 1 (М)				
16 : 8 = 2 (А)	21 : 3 = 7 (А)	20 : 10 = 2 (А)	35 : 5 = 7 (А)				

Відповідь: **тема, мета, ліра, лама.**

Під час виконання таких завдань, школярі не лише пригадують раніше вивчений матеріал, а й розвивають логічне мислення, отримують задоволення від цікавого процесу.

Для визначення навченості учнів/учениць за однією темою, змістовою лінією чи характеристикою тощо рекомендуємо проводити короткотривалі діагностувальні роботи з математики, української мови та «Я досліджую світ». В основі зазначених робіт мають бути завдання, що дають можливість перевірити сформованість тих знань,

уміння і навичок, які будуть необхідними для вивчення нового матеріалу. З математики (відповідно до класу) – розуміння принципу утворення різних видів чисел та способів виконання дій із цими числами – порівняння, додавання, віднімання, множення та ділення; уміння розв'язувати рівняння, нерівності; практичні уміння роботи з даними; розв'язання сюжетних задач; оперування одиницями вимірювання, додавання і віднімання іменованих чисел; робота з геометричним матеріалом тощо.

Орієнтирами перевірки засвоєння змісту «Я досліджую світ» є нормативні вимоги з освітніх галузей, які увійшли до інтегрованого курсу. Це можуть бути завдання дослідницького спрямування, практичні вправи, які дозволять виявити очікувані результати навчання, що будуть необхідними для подальшого засвоєння нового матеріалу.

З української мови – уміння сприймати та аналізувати текст, оцінювати прочитане та перетворювати інформацію; створювати писемні висловлювання; орфоепічні, лексичні, граматичні, правописні, стилістичні, словотвірні уміння; пріоритетні для розвитку учнів/учениць засоби різних видів мовленнєвої діяльності. Зразки тестових завдань для перевірки стану сформованості читачької компетентності, розроблені учасниками обласної творчої групи «Формування читачької компетентності молодших школярів», представлено у кластері **«Методичний барометр початкової освіти»** (<https://cutt.ly/CwrRSBHd>). Тут же можна познайомитися із порадами щодо опрацювання різних текстів: художніх, інформаційних, медіатекстів.

Виявлені недоліки та прогалини у знаннях учнів/учениць мають бути подолані шляхом проведення консультацій, групової та індивідуальної роботи, як під час уроків, так і в позаурочний час.

Проведення діагностувальних робіт та потужна робота щодо подолання освітніх втрат упродовж перших тижнів навчання допоможе визначити оптимальні умови для планування й організації успішного освітнього процесу.

Які форми очного навчання, окрім традиційних уроків, варто використовувати в освітньому процесі з урахуванням безпечних умов під час їх проведення?

У Концепції «Нова українська школа» перед закладами освіти поставлено завдання створити окремі приміщення з відкритим освітнім простором, що дозволить розширити поле діяльності за межі класу.

Рекомендуємо проводити **плернерні уроки** – інтегровані уроки на свіжому повітрі, уроки єднання з природою, розширення світогляду і задоволення пізнавальних потреб учнів/учениць. Це уроки, які пробуджують думку, включають діяльність і взаємодію усіх органів чуття дитини, гармонізують, надихають, наповнюють радістю, позитивними емоціями; навчають практично застосовувати отримані знання, уміння і навички. Перевагами плернерних уроків є можливість безпосередньо спостерігати, комплексно досліджувати, вимірювати, описувати, порівнювати, активно діяти, спілкуватися, сперечатися, доводити, знаходити варіанти вирішення, робити висновки, аналізувати, узагальнювати, презентувати результати. Під час уроків учні/учениці виконують цікаві завдання, працюючи за вибором; індивідуально, у парах, у групах. Уроки на свіжому повітрі збагачують організм дитини киснем. Практика свідчить, що знання, отримані дітьми під час плернерних уроків, є більш міцними і дієвими.

Важливою формою організації освітнього процесу в початковій школі є **екскурсії**, які проводяться з метою формування в учнів/учениць уміння спостерігати за довкіллям, сприяння розвитку наукового мислення, пізнавального інтересу. Під час планування екскурсії необхідно враховувати безпечні умови її проведення, наявність укриття тощо. Обов'язковою умовою проведення екскурсії є цільовий інструктаж учнів/учениць з техніки безпеки, правил поведінки. Поради щодо проведення навчальних екскурсій за посиланням: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2022/04/18/Ekskursiya.NENTS.pdf>.

Квести, особливо ті, які проведені на свіжому повітрі, є важливою формою організації освітнього процесу. Квест

(з англійської – «пошук») – це аматорське спортивно-інтелектуальне змагання, основою якого є послідовне виконання задалегідь підготовлених завдань командами або окремими гравцями» [2]. Тому квест дає змогу гравцям у нестандартній цікавій формі засвоїти, закріпити, узагальнити навчальний матеріал, розвинути творчі здібності та уміння злагоджено працювати у команді, отримати незчисленну кількість позитивних емоцій. А бажання перемогти – активізує мозкову діяльність учнів/учениць, стимулює застосовувати набуті знання і вміння, швидко знаходити оптимальні рішення, виявляти кмітливість тощо. У квесті важливо чітко сформулювати навчальну та ігрову мету. Навчальна мета пов'язана із матеріалом, який лежить в основі завдань, що мають виконати команди, а ігрова – обумовлена відповідним пригодницьким сюжетом (наприклад, пошук скарбів чи втраченої речі; детективна історія тощо) і спрямована на виклик у дітей інтересу, захоплення, бажання діяти і перемогти. Під час дистанційного навчання рекомендуємо проводити веб-квести.

Важливою складовою освітнього процесу та додатковим ресурсом подолання освітніх втрат є **самопідготовка** учнів/учениць. Відповідно до Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти тривалість виконання завдань для самопідготовки школярів у позанавчальний час у 3-4 класах не рекомендується більше 1 години. Учні/ученицям 1-2 класів не рекомендуються обов'язкові завдання для самопідготовки у позанавчальний час [3]. Не варто задавати завдання додому на вихідні та канікулярні дні.

Метою домашнього завдання є закріплення, поглиблення, розширення, узагальнення знань, умінь та навичок, отриманих на уроці, а також розвиток особистісних якостей школярів, а саме: відповідальності, старанності, самостійності, охайності, дисциплінованості. Важливо не перевантажувати учнів/учениць, а, враховуючи їхні індивідуальні особливості та рівень підготовки, пропонувати такі диференційовані завдання, які вони можуть виконати самостійно, без сторонньої допомоги, які створюють ситуацію успіху, задовольняють пізнавальний інтерес та розвивають творчі здібності, креативність. Творчі вправи доречні для виконання лише на добровільних засадах за вибором дітей. Завдання для самопідготовки можна задавати учням/ученицям не лише в кінці уроку, а на будь-якому його етапі, обов'язково провівши детальний інструктаж щодо особливостей його виконання.

В організації освітнього процесу на уроці важливо планувати активну діяльність школярів, мотивувати до вивчення нового матеріалу, залучати до формулювання теми та визначення цілей уроку. Робота у парі, групі спонукає учнів/учениць до співпраці, взаємодії, спільного пошуку вирішення поставлених проблем, встановлення закономірностей, причинно-наслідкових зв'язків, формулювання висновків, правил. Школярі на таких уроках не пасивні спостерігачі, а активні діячі, дослідники. Як результат – міцні знання, подолані освітні втрати, практичні навички, сформовані ключові та предметні компетентності та наскрізні уміння.

Усвідомлюємо, що у новому навчальному році педагогічних працівників, які усіх жителів України, очікує багато викликів, які потребуватимуть від нас великої праці, терпіння, мудрості, творчості, креативності, гнучкості, мобільності. Але ми все зможемо подолати, вистояти і перемогти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний стандарт початкової освіти (затверджено постановою Кабінету Міністрів України 21 лютого 2018 р. № 87 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 688). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF>
2. Квест (значення). URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82>
3. Санітарний регламент для закладів загальної середньої освіти (наказ Міністерства охорони здоров'я України №2205 від 25.09.2020, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 10.11.20 за №1111/35394. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1111-20#Text>